

síkidomok és testek készítésének szerepére vonatkozólag előad. Különösen érdekesek azok a fejtegetések, melyek az érzékfejlesztő játékok jelentőségét mutatják be, a tér- és alakérzék, a színérzék, súly-, íz-, szaglási és hallási érzék kiművelése terén.

K. Böhme számos képpel és táblázattal kísért könyve, alcímének megfelelően (»Szülők és nevelők vezetője és tanácsadója«) valóban érdekelheti nemcsak az anyákat, hanem a kisdédóvás munkásait is.

Gyulai Ágost.

Paul Häberlin: Möglichkeit und Grenzen der Erziehung. Eine Darstellung der pädagogischen Situation. 2. kiad. Schweizer Spiegel-Verlag. Zürich, 1936. 139 lap.

A nevelés lehetősége és határai: a nevelés történetén végigvonuló örök kérdés, amelyre a gyakorlat hol igenlő, hol tagadó választ ad. Ezzel szemben szerzőnk, a bázeli egyetem tanára, a személyi adottságokból indul ki, azokat mindvégig reálpszichológiai és individuálpeszichológiai szempontból elemezi, mérlegeli és hasonlítja össze. Szerinte ezekből tevődik össze a pedagógiai helyzet, állapot (*Situation*), amelynek középponti tengelye az úgynevezett *Auseinandersetzung*. A nevelt és a nevelő közt dinamikus folyó ilyen eszmecsere, magyarázgatás, tárgyalás, leszámolás, megegyezés különböző ágait, legfőnyomabb szálait mindvégig nyomon kísérik hol széjjelfolyó, hol ismétlődő fejtegetések. Ezekben az eligazodást a szerző egészen az olvasóra hárítja, mert nem tartja szükségesnek, hogy a hat fejezet mindegyikének élére maga illessze oda a vezető irányelvet. Kivételes eljárás továbbá az utalásoknak és irodalomnak teljes mellőzése.

Ez a könyv nem könnyű olvasmány: haszonnal csak annak jár, aki képes és hajlandó saját szellemi fegyverzetével a helyenként szövevényes gondolatvilágba behatolni. Ezt kísérreljük meg a következőkben a vezető fogalmak és gondolatok kiemelésével, miközben magát a szerzőt is megszólaltatjuk.

Minden nevelési lehetőségnek, szándéknak, jogosultságnak feltétele a már említett *Auseinandersetzung*: értelme az ellentétek feloldása a lét egységében. Ez két egyénileg különböző személy között pereg le, akik egyúttal mint alany és tárgy szerepelnek: mindegyik akar valamit, létének kiteljesülésére törekszik, de nem képes egyéniségéről lemondani, ami a nehézségeket fokozza. Mindegyiknek megvan a maga énje, amelyben valósággal él és amelyet a legjobb igyekezettel sem sikerül teljesen áthidalni, jóllehet lényegében mind a kettő ugyanaz: ember. Ennek felismerésében rejlik a pedagógiai helyzet (*Situation*) egyetemes alapja; eleget akkor teszünk neki, ha szüntelen alkalmazkodunk a folyton változó saját és külső szubjektivitáshoz és elfogultság nélkül mindig újjáalakítjuk érintkezésünk módját. Ebben egységre kell törekedni (*Verkehrs-Einheit*), arra, hogy lelkiismeretünk sugallata szerint mindig helyesen cselekedjünk, az igazság szellemében segítsük a növendéket azzá fejlődni, ami benne van, amivé lennie kell. Ez azonban feltételezi, hogy a jónak, a létnek egysége szemszögéből a növendék is tisztába jöjjön önmagával. Mindez a nevelő részéről kellő lélektani készütséget feltételez (ifjúságtanulmány).

Magyar Paedagogia XLVIII. 3.

A nevelés célja: az igazságon és közösségen alapuló érintkezéssel a növendéket arra képesíteni, hogy saját értelmének megfelelően, életének legmagasabb kiteljesülését a világban és a világgal elérhesse. Ennek érdekében a következő három követelményt kell szem előtt tartani: 1. eredeti tudásának megőrzését és kifejlesztését, 2. az erkölcsi személyiség ápolását, 3. a növendék egész egyéniségének jóakaró megértését és a természetes fejlődéssel kapcsolatos méltatását. A pedagógiai helyzet felismerése a célon kívül kihat a módszerre is: új, mindkét fél lényegével számoló módszerbeli tájékozódásra van szükség, a dogmatikus módszer mindig elhibázott, mert ellenkezik a nevelés értelmével. »Több nyugalom, több tapintat, több öröm abban, ami hozzájárulásunk nélkül is helyes vagy helyessé válhatik: ez a jobb módszer.« Ezzel ellenkezik a túlbuzgóság, a cselekvési düh (*Tatwut*). Befejezésül a szerző újból hangoztatja a pedagógiai feladattól, hivatástól elválaszthatatlan őszinteségnek (*Wahrhaftigkeit*) szükséges voltát, valamint a külvilágnak szociális kialakítását a növendék számára. »A nevelőt az örökké megokolt sors a felnövekvő ifjúságnak idősebb és ezért felelősséggel teljes útítársává avatja: ő ennél nem több.«

Az olvasottak alapján a szerző helyett válaszoljunk mi a könyvének címében rejlő kérdésekre: 1. A nevelés lehetősége (és tegyük hozzá: szükség-szerűsége) eleve fennáll. 2. A nevelés határait, hatékonyságát ugyancsak eleve az a körülmény szabja meg, hogy két ember egymásrahatásában nyilatkozik meg. Mert ahányféle a növendék és a nevelő, annyiféle *Situation* és *Auseinandersetzung* lehetséges. Ezeknek egybehangzó vagy szétágazó viszonyából következik azután eredőként a nevelésnek hatékony, eredményes vagy tehetetlen, korlátozott volta. 3. A pezsgő életből merített kellő számú esetek talán némi világosságot derítenének erre a sokat vitatott kérdésre. Ilyen kísérlet pl. a következő régebbi munka: *Erziehungs-Resultate, Geschichten, Charakteristiken und Bilder nach dem Leben*. Hannover, 1857. (15 értekezésben kiváló tudósoknál elért rendkívüli nevelési eredményekről számol be.)

kf.

Dr. Ernst Levy: Der deutsche Sprachschatz im Spiegel der starken und unregelmässigen Zeitwörter. Belső címe: Die Aneignung des deutschen Wortschatzes auf Grund der starken und unregelmässigen Zeitwörter, ihrer Zusammensetzungen, Ableitungen und verwandten Stämme. Mit genauer Umschreibung und Erläuterung der verschiedenen Bedeutungen, sowie ausführlichen Texterzählungen. Scuola Tipografica Artigianelli, Genova. Via S. Giuliano, 9. — 507 lap.

Ez a hatalmas kötet, mint már a címe is mutatja, nyelvtanulási segéd-könyv. A nyelvtanulási segédeszközök száma ma már igen nagy, de azok sorában is kivétel ez a könyv, mert csak a német erős és rendhagyó igékkel, illetőleg az azok tövéből képzett szókkal foglalkozik s mint ilyen, lényegében nem más, mint szócsalád-szótár. A könyv u. i. sorra veszi az összes erős igéket és egyéb szokat s azokat magyarázza igen behatóan. Így pl. a *gehen* igével kapcsolatban több mint 250 képzett szót említ és magyaráz meg.